

Hotti

13.8.2019

Kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön ammatillinen täydennyskoulutus sekä koko muun henkilöstön ammatillisen osaamisen kehittämistä koskeva koulutus vuonna 2018

Lainsäädäntö

Kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön ammatillista täydennyskoulutusta koskeva lainsäädäntö on ollut voimassa terveydenhuollon osalta vuodesta 2004 lähtien ja sosiaalihuollon osalta vuodesta 2005 lähtien.

Laki taloudellisesti tuetusta ammatillisen osaamisen kehittämisestä on ollut voimassa vuoden 2014 alusta lähtien. Tämä laki koskee koko kunnallista henkilöstöä ja se sisältää säännökset ammatillista osaamista edistävästä koulutuksesta ja ammatillisen osaamisen kehittämiseksi laadittavasta koulutussuunnitelmasta.

Lait ovat päällekkäisiä, koska laki taloudellisesti tuetusta ammatillisen osaamisen kehittämisestä koskee koko kunnallista henkilöstöä eli siis myös sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä.

Kun tässä muistiossa puhutaan koulutuksesta, tarkoitetaan sillä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon täydennyskoulutusta että ammatillisen osaamisen kehittämistä koskevaa koulutusta.

Koulutustietojen seuranta

KT Kuntatyöntekijät on kerännyt vuosittain sosiaali- ja terveydenhuoltoalan henkilöstön ammatillista täydennyskoulutusta koskevat määrälliset tiedot ja kustannustiedot. Tiedot on tähän mennessä kerätty terveydenhuollon osalta kalenterivuosilta 2004–2018 ja sosiaalihuollon osalta kalenterivuosilta 2006–2018. Vuoteen 2008 asti sosiaali- ja terveydenhuollon täydennyskoulutustiedot kerättiin erikseen. Monissa kunnissa ja kuntayhtymissä sosiaali- ja terveydenhuolto on yhdistetty toiminnallisesti ja/tai hallinnollisesti eikä ko. palveluja ole enää mahdollista erotella toisistaan. Tämän takia vuodesta 2009 täydennyskoulutustiedot on kerätty yhdellä yhteisellä tiedustelulomakkeella.

KT Kuntatyöntekijät keräsi ensimmäistä kertaa ammatillisen osaamisen kehittämistä koskevat koulutustiedot vuodelta 2015 myös muusta kunnallisesta henkilöstöstä.

Koska erillinen sosiaali- ja terveydenhuollon ammatillista täydennyskoulutusta koskeva lainsäädäntö on edelleen voimassa, on koulutustiedot kerätty erikseen sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön ja muun kunta-alan henkilöstön osalta. Muun kunnallisen henkilöstön osalta KT ei kuitenkaan kysynyt tietoja ammattiryhmittäin tms. eriteltynä.

Tiedustelussa on noudatettu lain taloudellisesti tuetusta ammatillisen osaamisen kehittämisestä säännöksiä koulutuksen sisällöstä, kestosta yms. sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että muun kunta-alan henkilöstön koulutuksen osalta.

Hotti

13.8.2019

Seurattaviin tietoihin kuuluvat:

- koulutukseen osallistuvien lukumäärä
- koulutuspäivien määrät
- koulutuksen kustannukset.

Kaikki kerätyt tiedot koskevat vuotta 2018

Kuntien ja kuntayhtymien valmiudet ilmoittaa sosiaali- ja terveydenhuollon täydennyskoulutustiedot ovat vuosi vuodelta parantuneet. Vuosien 2004–2018 tiedustelujen tulokset eivät ole tämän takia täysin vertailukelpoisia keskenään. Erityisesti ensimmäisten vuosien osalta kirjanpito- ja seurantajärjestelmät olivat vielä useissa kunnissa ja kuntayhtymissä varsin puutteelliset ja keskeneräiset. Vaikka tiedonkeruumenetelmät ovat parantuneet, joidenkin kuntien ja kuntayhtymien osalta täydennyskoulutustietojen keruuta ja raportointia ovat heikentäneet jatkuvat muutokset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteissa ja järjestämistavoissa. Täydennyskoulutustietoja on ollut vaikea saada kuntaliitoskuntien, vasta perustettujen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden sekä purkautuneiden kuntayhtymien osalta.

Ongelmia tuottaa erityisesti sisäisten koulutustilaisuuksien sekä kustannustietojen kerääminen ja raportointi. Osaamisen kehittämistä toteutetaan työpaikoilla useilla eri tavoilla, esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon verkostoin ja erilaisten ohjelmien avulla. Määritelmällisesti tällä tavoin toteutettu koulutus jää pääosin säännösten mukaisen täydennyskoulutuksen ulkopuolelle.

Vastaavat tiedonkeruu- ja raportointiongelmat koskevat erityisesti nyt vasta neljättä kertaa muusta kuin sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöstä kerättäviä koulutustietoja.

Koulutustietojen seuranta on tärkeä osa osaamisen suunnitelmallista kehittämistä ja johtamista. Koulutustietojen seuranta on tärkeää myös sen takia, että vain kerättyihin tietoihin perustuvasta koulutuksesta kunnat ja kuntayhtymät voivat hakea lakiin taloudellisesti tuetusta ammatillisen osaamiseen kehittämiseen perustuvaa koulutuskorvausta Työllisyysrahastolta.

Koulutuksen piiriin kuuluva henkilöstö

Terveydenhuollon osalta seurantavelvoite koskee perusterveydenhuoltoa mukaan lukien hammashoito sekä erikoissairaanhoidon. Se ei siis koske ympäristöterveydenhuoltoa, johon esimerkiksi eläinlääkärit kuuluvat.

Sosiaalihuollon täydennyskoulutuksen piiriin kuuluvia ammattiryhmiä ei ole rajattu, vaan henkilöstöllä tarkoitetaan työtehtävää ja ammattinimikettä rajaamatta koko sosiaalihuollon tehtäväalueella toimivaa henkilöstöä. Myös päivähoiton henkilöstö on täydennyskoulutusvelvoitteen piirissä, vaikka päivähoito hallinnollisesti kuuluukin sivistystoimeen. Täydennyskoulutuksen piiriin kuuluvat sekä vakinaiset että määräaikaiset työntekijät.

Muuhun kuin sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöön luetaan kaikki muu paitsi edellä mainittu henkilöstö kunnissa ja kuntayhtymissä.

Hotti

13.8.2019

Tilastokeskuksen kunta-alan palkkatilaston mukaan lokakuussa 2018 sosiaali- ja terveydenhuollon toimialoilla, joka sisältää Tilastokeskuksen toimialaluokituksen (TOL2008) mukaan myös varhaiskasvatuksen (84122 terveydenhuollon ja sosiaaliturvan hallinto, 86 terveyspalvelut, 87 sosiaalihuollon laitospalvelut sekä 88 sosiaalihuollon avopalvelut) työskenteli yhteensä 250 869 henkilöä. Tiedusteluun vastanneissa kunnissa ja kuntayhtymissä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä ilmoitettiin työskentelevän yhteensä 200 156 henkilöä. Tiedustelu kattaa siten 80 % koko kunta-alan sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöstä.

Muilla kuin edellä mainituilla sosiaali- ja terveydenhuollon toimialoilla työskenteli lokakuussa 2018 yhteensä 169 636 henkilöä. Tiedusteluun vastanneissa kunnissa ja kuntayhtymissä muuta kuin sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä ilmoitettiin työskentelevän yhteensä 120 621 henkilöä. Tiedustelu kattaa siten 71 % muusta henkilöstöstä.

Koulutukseen osallistunut henkilöstö

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Selvityksen mukaan vuonna 2018 täydennyskoulutukseen osallistui 73,5 % sosiaali- ja terveydenhuollon koko henkilöstöstä. Ammattiryhmittäin tarkasteltuna eniten täydennyskoulutusta annettiin lääkäreille, hammaslääkäreille, sosiaalityöntekijöille sekä muulle korkeakoulutetulle sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstölle.

Taulukko 1: Sosiaali- ja terveydenhuollon täydennyskoulutukseen osallistuneiden lukumäärä vuonna 2018

	Koko henkilöstön lukumäärä	Koulutukseen osallistuneet: Lukumäärä	%-osuus
Lääkärit ja hammaslääkärit	15 890	14 594	91,8
Sosiaalityöntekijät	4 276	3 599	84,2
Muu korkeakoulutettu sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö (mm. lastenvalvoja, sosiaaliamies, koulukuraattori, psykologi)	6 988	5 393	77,2
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon, opetus- ja kasvatustieteiden alan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet tai sosiaali- ja terveysalan opistoasteen tutkinnon suorittaneet (mm. sairaanhoitaja, sosiaaliohjaaja, lastentarhanopettaja)	80 892	67 355	83,3
Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon tai kouluasteen tutkinnon suorittaneet (mm. lähihoitaja, perushoitaja, kodinhoitaja, lastenhoitaja, kehitysvammaisten hoitaja)	61 689	38 763	62,8
Muu palveluketjussa toimiva henkilöstö (mm. perhepäivähoitaja, vastaanottoapulainen, tuki-, toimisto- ja tietopalveluhenkilöstö)	30 421	17 490	57,5
Kaikki yhteensä	200 156	147 194	73,5

Hotti

13.8.2019

Täydennyskoulutukseen osallistuneiden lukumäärä kasvoi 4,7 prosenttiyksiköllä vuoteen 2017 verrattuna. Vuonna 2017 täydennyskoulutukseen osallistui 68,8 % sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöstä.

Muu kuin sosiaali- ja terveydenhuolto

Tiedustelussa on mukana muuta kuin sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä yhteensä 120 621 henkilöä. Heistä ammatillisen osaamisen kehittämisen koulutukseen osallistui yhteensä 69 081 henkilöä eli 57,3 % koko tähän ryhmään kuuluvasta henkilöstöstä. Annetut tiedot ovat monien työnantajien osalta puutteellisia. Tiedot kysyttiin nyt vasta neljättä kertaa eikä monilla kunnilla ja kuntayhtymillä ollut vielä valmiuksia tietojen järjestelmälliseen kirjaamiseen ja seuraamiseen.

Taulukko 2: Koulutukseen osallistuneiden % -osuus vuosina 2004 - 2018

	Sosiaali- huolto	Terveyden- huolto	Yhteensä	Muu kuin sosiaali- ja terveydenhuolto
2004	-	64,5	-	
2005	-	77,5	-	
2006	67,0	71,8	70,1	
2007	72,3	74,8	73,9	
2008	71,5	70,2	70,7	
2009	-	-	64,3	
2010	-	-	72,7	
2011	-	-	67,8	
2012	-	-	67,1	
2013	-	-	70,9	
2014	-	-	76,7	
2015	-	-	68,9	43,3
2016			70,5	42,9
2017			68,8	49,0
2018	-	-	73,5	57,3

Koulutuksen määrä osallistujaa kohti

Täydennyskoulutukselle eikä myöskään ammatillisen osaamiseen kehittämistä edistävälle koulutukselle ei ole asetettu sen enempää vähimmäis- kuin enimmäismääriä. Koulutuksen tarve voi vaihdella vuosittain mm. työyhteisön toimintojen kehittämisvaiheesta ja henkilön ammatillisesta koulutuksesta ja tehtävästä riippuen huomattavastikin puoleen tai toiseen. Valtioneuvoston periaatepäätöksissä (sosiaali- ja terveydenhuolto 2.10.2003 ja terveydenhuolto 11.4.2002) sosiaali- ja terveydenhuollon tulevaisuuden turvaamiseksi on todettu, että keskimäärin 3 -10 koulutuspäivää vuodessa voidaan pitää yhtenä lähtökohtana.

Hotti

13.8.2019

Koulutuspäivät tuli ilmoittaa työpäivinä ja vajaat työpäivät tuli summata kokonaisiksi päiviksi.

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Tiedustelun mukaan täydennyskoulutuspäiviä oli sosiaali- ja terveydenhuollossa vuonna 2018 keskimäärin 3,9. Vuonna 2017 täydennyskoulutuspäiviä oli keskimäärin 3,5 eli täydennyskoulutuspäivien määrä nousi vuonna 2018 keskimäärin 0,4 päivällä.

Keskimäärin eniten täydennyskoulutuspäiviä oli lääkäreillä ja hammaslääkäreillä sekä muulla korkeakoulutetulla sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstöllä.

Muu kuin sosiaali- ja terveydenhuolto

Tiedustelun mukaan ammatillisen osaamisen edistämistä koskevia koulutuspäiviä oli muulla kuin sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöllä keskimäärin 3,2 vuonna 2018 eli keskimäärin saman verran kuin vuonna 2017.

Taulukko 3: Koulutuspäivien määrä keskimäärin koulutuksessa ollutta henkilöä kohti vuonna 2018

Ammattiryhmä	Koulutuspäiviä keskimäärin/koulutettu
Lääkärit ja hammaslääkärit	6,5
Sosiaalityöntekijät	4,5
Muu korkeakoulutettu sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö (mm. lastenvalvoja, sosiaaliamies, koulukuraattori, psykologi)	6,3
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon, opetus- ja kasvatustieteiden alan alemman korkeakoulututkinnon suorittaneet tai sosiaali- ja terveysalan opistoasteen tutkinnon suorittaneet (mm. sairaanhoitaja, sosiaaliohjaaja, lastentarhanopettaja)	4,2
Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon tai kouluasteen tutkinnon suorittaneet (mm. lähihoitaja, perushoitaja, kodinhoitaja, lastenhoitaja, kehitysvammaisten hoitaja)	2,4
Muu palveluketjussa toimiva henkilöstö (mm. perhepäivähoitaja, vastaanottoapulainen, tuki-, toimisto- ja tietopalveluhenkilöstö)	3,1
Kaikki yhteensä	3,9
Muu kuin sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö	3,2

Hotti

13.8.2019

Taulukko 4: Koulutuspäivien määrä keskimäärin koulutuksessa ollutta henkilöä kohden vuonna 2004 - 2018

	Koulutuspäiviä keskimäärin/koulutettu			Muu kuin sosiaali- ja terveydenhuolto
	Sosiaali- huolto	Terveys- huolto	Yhteensä	
2004	-	4,2	-	
2005	-	4,3	-	
2006	3,9	4,3	4,2	
2007	3,5	3,5	3,5	
2008	3,2	4,2	3,8	
2009	-	-	3,5	
2010	-	-	3,8	
2011	-	-	4,0	
2012	-	-	3,7	
2013	-	-	3,7	
2014	-	-	3,4	
2015	-	-	3,2	3,1
2016	-	-	3,4	3,4
2017	-	-	3,5	3,2
2018	-	-	3,9	3,2

Koulutuksen kustannukset

Kokonaiskustannuksiin tuli tiedustelussa laskea mukaan koulutuksesta aiheutuneet välittömät kulut eli kurssimaksut, kouluttajien palkkiot, päivärahat, matka- ja majoituskulut sekä mahdollisten sijaisten palkat. Kustannuksiin ei laskettu koulutukseen osallistuvan henkilöstön koulutusajan palkkoja. Tiedustelulomakkeella kustannustiedot pyydettiin ilmoittamaan kokonaiskustannuksina. Niitä ei siis tarvinnut eritellä ammattiryhmittäin.

Vaikka koulutuksen kustannukset pystytään ilmoittamaan vuosi vuodelta kattavammin, tulee niihin suhtautua varauksella. Se mitä kustannuksiin oli laskettu mukaan, vaihteli edelleen suuresti. Suuressa osassa vastauksista sijaisten palkat puuttuivat ilmoitetuista kustannuksista kokonaan. Osassa kustannuksissa saattoi olla mukana vain kurssimaksut, osa ei pystynyt ilmoittamaan matkakuluja jne.

Tiedustelun mukaan koulutuksen välittömät kustannukset olivat vuonna 2018 sosiaali- ja terveydenhuollossa keskimäärin henkilöä kohden laskettuna 385 euroa ja muualla kuin sosiaali- ja terveydenhuollossa keskimäärin 478 euroa. Kustannukset on laskettu vain niiden kuntien ja kuntayhtymien osalta, jotka ovat ilmoittaneet sekä koulutukseen osallistuneiden lukumäärän että siitä aiheutuneet kustannukset. Jos näin saadut keskimääräiset kustannukset henkilöä kohden kerrotaan kaikkien koulutukseen osallistuneiden henkilöiden yhteismäärällä, saadaan koulutuksen välittömiksi kokonaiskustannuksiksi

Hotti

13.8.2019

sosiaali- ja terveydenhuollossa 57 miljoonaa euroa ja muualla kuin sosiaali- ja terveydenhuollossa 33 miljoonaa euroa vuonna 2018. Yhteenlaskettuna kunta-alan henkilöstökoulutuksen välittömät kokonaiskustannukset olivat 90 miljoonaa euroa vuonna 2018.

Edellä mainitut kustannukset eivät sisällä koulutukseen osallistuneiden koulutusajan palkkoja. Kokonaiskustannuksia laskettaessa tulee kuitenkin ottaa huomioon koulutukseen osallistumisen vuoksi menetetty työpanos. Koulutusajan palkat on tässä laskelmassa saatu kertomalla koulutuksessa olleiden arvioitu keskimääräinen päiväpalkka keskimääräisien koulutuspäivien määrällä ja kertomalla saatu tulos koulutukseen osallistuneiden lukumäärällä.

Näin laskien menetetyn työpanoksen kustannuksiksi vuonna 2018 saadaan ilman välillisiä työvoimakustannuksia sosiaali- ja terveydenhuollossa 104 miljoonaa euroa ja välilliset työvoimakustannukset mukaan lukien 135 miljoonaa euroa. Muualla kuin sosiaali- ja terveydenhuollossa menetetyn työpanoksen kustannuksiksi vuonna 2018 saadaan ilman välillisiä työvoimakustannuksia 34 miljoonaa euroa ja välilliset työvoimakustannukset mukaan lukien 44 miljoonaa euroa. Yhteenlaskettuna kunta-alan henkilöstökoulutuksen menetetyn työpanoksen välittömät kokonaiskustannukset olivat 138 miljoonaa euroa ja välilliset työvoimakustannukset mukaan lukien 179 miljoonaa euroa vuonna 2018.

Johtamiskoulutus

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Kuntien ja kuntayhtymien tuli ilmoittaa johtamiskoulutukseen (vähintään 30 opintopistettä) osallistuneiden henkilöstön lukumäärä, koulutuspäivät sekä kustannukset. Tämä tieto on lisätty tiedusteluun vuodesta 2006 lähtien.

Vuonna 2018 sosiaali- ja terveysalan johtamiskoulutukseen osallistui 1 180 henkilöä sosiaali- ja terveydenhuollossa. Täydennyskoulutusta heillä oli keskimäärin 6,1 päivää ja johtamiskoulutuksen kustannukset osallistujaa kohden olivat keskimäärin 2 334 euroa.

Myös johtamiskoulutuksesta annettuihin tietoihin on syytä suhtautua varauksella. Läheskään kaikki eivät pysty erittelemään näitä tietoja kysytyllä tarkkuudella.

Hotti

13.8.2019

Taulukko 3: Sosiaali- ja terveysalan johtamiskoulutus vuosina 2006 – 2018

	Koulutukseen osallistuneiden lukumäärä	Koulutuspäiviä keskimäärin/koulutettu	Kustannus keskimäärin euroa/koulutettu
2006	2 059	5,0	986
2007	1 316	6,2	938
2008	1 899	4,0	620
2009	1 792	5,3	591
2010	1 598	4,7	835
2011	1 591	4,9	807
2012	1 132	9,6	1 093
2013	1 452	4,7	774
2014	1 477	4,7	1 117
2015	1 271	4,8	1 501
2016	1 130	7,1	1 627
2017	1 527	4,3	2 522
2018	1 180	6,1	2 334

Muu kuin sosiaali- ja terveydenhuolto

Vuonna 2018 muualla kuin sosiaali- ja terveydenhuollossa johtamiskoulutukseen osallistui 476 henkilöä. Täydennyskoulutusta heillä oli keskimäärin 3,4 päivää ja johtamiskoulutuksen kustannukset osallistujaa kohden olivat keskimäärin 1 762 euroa.